

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДИЗАЙНУ ВИСТАВКОВИХ ЗАЛІВ ТА ГАЛЕРЕЙ

Постановка проблеми. Дизайн є галуззю науки та мистецтва, що узагальнює художні та функціонально-технічні вимоги до організації музейної експозиції (Мигаль, 2011). Сьогодні його актуальним завданням є комплексний розгляд взаємодії функціонально-технічних характеристик архітектури та художньо-образних характеристик музейних предметів у середовищі (Сілецький, 2011). Одним із перспективних напрямів розвитку сучасної виставкової діяльності як за змістом (тематикою), так і за формою (дизайном) є виставки. Виставкова діяльність виставкових центрів і галерей сучасного мистецтва є дуже динамічною, збагаченою новими формами демонстрації експонатів творчого характеру (Гельфонд, 2006). Для того, щоб здійснити той чи інший виставковий проект із залученням творів мистецтва, сьогодні можливе використання сучасних технічних та експозиційних досягнень, що дозволяють перетворювати виставковий простір, використовувати мультимедійні технології. І сучасна виставка мистецьких творів, і експозиції, що використовуються в оформленні виставкового простору, синтезують в собі авторський задум, особливості архітектурного середовища, освітлення та інше. Актуальним є питання щодо вирішень дизайну виставкових залів та галерей із дотриманням сучасних тенденцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми створення експозиції з окремих музейних предметів вперше розглядаються ще у XVI ст. в роботі вченого С. Квіккеберга (Мюнхен, 1565). Автор пропонує проект «ідеального музею», розробляє методіку колекціонування предметів. Сучасні видання з культурології, мистецтвознавства послідовно досліджують проблеми експозиції, зокрема в контексті формування художньо-образних та стилістичних ознак. Від 20-х років XX ст. до нашого часу це питання висвітлювали дослідники Ф.І. Шміт, Н.М. Дружинін, Ю.К. Мілонов, А.І. Михайловська, А.Б. Закс, Т.П. Поляков, Л.П., які визначають методи організації експозиції залежно від добору, розміщення, взаємозв'язку й характеру подання музейних предметів (Тимофієнко, 2002).

У роботах Р.Р. Клікса, К. Рождественського, Р.А. Карпова та інших дослідників розглядається відповідність об'ємно-просторових характеристик архітектури характеру музейних предметів з позицій масштабності, пропорційності, відповідності за стильовими ознаками (Мигаль С.П., 2011). Аналізується вплив композиційних засобів, що підсилюють емоційну виразність: колір, тон, фактура, матеріал.

Термін «дизайн експозиції» вперше зустрічається 1989 року в статті М.Т. Майстровської «Очерк развития современного экспозиционного дизайна». Українські митці по-різному оцінюють роль художніх галерей та їхній вплив на розвиток сучасного образотворчого мистецтва (Тимофієнко, 2002). Так, художник Богдан Голяд вважає, що в Україні «немає галерейного бізнесу, бо не існує музеїв, що купували б достойні речі, колекціонерів, які б це збирали». Водночас, можна констатувати, що попри подібні звинувачення, вітчизняні галереї нарощують оберти, а виставки, організовані на цих майданчиках знаходять широкий резонанс у глядачів та на сторінках преси.

Загальновідомим є визначальне значення архітектури, зокрема її просторових засобів, для композиційної та художньо-образної організації експозиції. Проте, питання комплексного розгляду проблем музейної експозиції розроблено недостатньо, мало уваги приділено науковому узагальненню засад теорії архітектури та мистецтвознавчих досліджень.

Мета дослідження. Виявити і проаналізувати особливості сучасних тенденцій дизайну виставкових залів та галерей.

Виклад основного матеріалу. Проект, що експонується в сучасному виставковому просторі є важливим елементом процесу, виконує різноманітні культурно-естетичні та інформаційні функції, націлений на актуалізацію сучасного мистецтва (Мигаль С.П., 2011).

Спочатку термін «галерея» означало приміщення, що є переходом між різними частинами будівлі. Розташовувалася вона по зовнішньому периметру, іноді огинаючи будинок. Основна відмінність від інших, аналогічних архітектурних рішень - колони і численні арки, розташовані на однаковій відстані одна від одної. В істинному значенні слово означало сучасну паперть - частина церкви (Тимофієнко, 2002).

Художні галереї - це особливі та ексклюзивні простори, які використовуються виключно для виставок та розвитку мистецтва, переважно візуального мистецтва, такого як скульптура, картини та портрети. Галереєю називають облаштоване для виставок і огляду картин приміщення. Метою галереї стала популяризація сучасного мистецтва через проведення виставок, лекцій, конференцій, а також видання власних мистецтвознавчих книжок. Художня галерея – відносно нова форма мистецького процесу, що відрізняється від класичного музею своєю специфічною орієнтацією.

Більшість галерей, як вже зазначалося, спеціалізується на сучасному творчому процесі. Саме в цьому вони мають широкі можливості для пошуку автора, побудови його іміджу, пропаганди його творчості, реклами і просування його творів. Галерея за змістом і функціональним призначенням повинна бути центром мистецького життя, чутливим до змін, до нових напрямів та новітніх технологій сучасного мистецтва.

Програма діяльності галерей тепер ширша, ніж у вітчизняних музеїв чи художніх салонів, а самі майданчики пропонують глядачу максимально зрозумілу форму спілкування. Нові галереї сучасного мистецтва швидко формують свою аудиторію, перетворюючи клієнта і відвідувача в частину арт-процесу. Зростанню їх популярності сприяє часта зміна експозицій, видання мистецтвознавчої літератури, проведення майстер-класів, акцій, лекцій і творчих вечорів з художниками (Тимофієнко, 2002).

Сучасний період еволюції експозиційного дизайну пов'язаний з розвитком на кінець XIX – початок XX ст. науки, техніки, мистецтва, зокрема зі збільшенням номенклатури видів мистецтва, усвідомленням цінності музейного предмета, розвитком теорій інформації та комунікації (Сілецький, 2011). Із середини XX ст. розвивається сучасний підхід до цілісності музейної експозиції, за яким під «цілим» розуміється загальний експозиційний комплекс, а частинами цілого вважаються окремі експозиційні групи (Мигаль, 2011). Новий підхід до цілісності спричинив кілька тенденцій в експозиційному дизайні та призвів до суттєвого урізноманітнення прийомів експонування. Перша тенденція виникла внаслідок усвідомлення взаємозв'язків між просторовим середовищем та музейним предметом. Така тенденція мала два характерні напрямки розвитку, один з яких досліджує взаємозв'язки між окремими музейними предметами. Для організації та гармонізації експозиції залучаються композиційні засоби: симетрія, метр, ритм, положення, статика, масштаб, пропорції, членування тощо. Другий напрямок такої тенденції досліджує взаємозв'язки музейного предмета з об'ємно-просторовим середовищем. Результатом розвитку даної тенденції стало поступове зменшення кількості музейних предметів в експозиційному середовищі та посилення уваги до умов експонування. Таким чином, на сьогодні є домінуючим однорядний прийом експонування.

З середини XX ст. у музеях з'являються окремі зали для одного експоната. Змінилось і ставлення до прийому оформлення творів мистецтва. Такий прийом, окрім декоративних функцій, набуває ознак самодостатнього способу вирішення композиційних та тематичних завдань – ізоляції, групування або об'єднання окремих музейних предметів. Друга тенденція, що також складається з двох напрямків, зумовлена вдосконаленням технічного забезпечення експозиції. Перший напрямок – пошуки принципово нових типів музеїв та прийомів експозиційного дизайну, побудованих на інноваційних можливостях техніки. Другий напрямок цієї тенденції – залучення в експозицію технічних засобів: новітніх матеріалів та конструкцій; аудіовізуального, кінопроекційного та світлового обладнання (Мигаль, 2011).

У традиційних експозиціях технічні засоби використовуються обмежено, а функціонально необхідні – приховуються. Слід відмітити, що використання технічних засобів суттєво урізноманітнює прийоми експонування (Биков В.В., 1986). Використання технічних засобів, зокрема нових матеріалів, звуку та світла, перетворює традиційні прийоми на об'ємні та просторові експозиції. На початок XXI ст. виявлення об'єму стає обов'язковою вимогою будь-якої експозиції. Третя тенденція спричинена розвитком теорії комунікації та появою інтерактивного мистецтва. Така тенденція зумовлена бажанням показати процеси або явища за рахунок появи інтерактивних експонатів.

Популярними напрямками є експерименти із залучення в експозицію відвідувачів. Першими напрямком такого залучення стала можливість знайомства з музейними предметами шляхом їх функціонального використання (Сілецький, 2011). Другим напрямком стало

створення відвідувачами музейних предметів та експозиції шляхом використання технічних засобів, а також інтерактивних комп'ютерних технологій (Тимофієнко, 2002).

Актуальними тенденціями дизайну експозиції є: зменшення кількості музейних предметів в експозиції; створення оптимальних умов для візуального огляду експозиції; включення в експозицію довколишнього простору; формування за допомогою технічних засобів об'ємних експозицій; формування за допомогою інтерактивних технологій комунікації між відвідувачами та експозицією. Такі традиційні компоненти середовища, як предметне наповнення, опорядження, інженерне та технічне обладнання, в сучасному музейному середовищі трактується як засоби дизайну експозиції (Гельфонд, 2006). Таким чином, експозиційний дизайн у музейному середовищі ХХІ ст. став тотожним дизайну середовища.

Висновки. Сучасні тенденції розвитку дизайну експозиції зумовили включення до експозиції простору, технічного обладнання та функціональних процесів. Доведено, що експозиції художніх творів можуть творчо доповнювати та розвивати концепції тематичних розділів музейних експозицій та виставкових залів. Засобами дизайну в сучасному музейному середовищі стали не тільки традиційні музейні предмети, а й засоби композиції, засоби об'ємної та просторової організації, технічні засоби та інтерактивні технології. Перспективою подальшого вивчення проблеми необхідно вважати розгляд вимог до засобів дизайну, встановлення їх вагомості в процесі організації музейної експозиції, визначення практичних способів формування музейного середовища на принципах його загальної цілісності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.В., 1986, Матеріали і техніка художньо-оформлювальних робіт, Плакат, Москва.
2. Гельфонд А.Л., 2006, Архітектурне проектування громадських будівель і споруд, Архитектура, Москва.
3. Мигаль С.П., 2011, Дизайн просторово-предметного середовища в контексті нових технологій і вимог сталого розвитку, Вісник ХДАДМ, Київ.
4. Сілецький Р.Б., 2011, Традиційна будівельна обрядовість українців, ЛНУ ім. І.Франка, Львів.
5. Тимофієнко В. І., 2002, Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття. Академія мистецтв України; Інститут проблем сучасного мистецтва. Київ: Видавництво Інституту проблем сучасного мистецтва.

Касьян Наталія

Науковий керівник – доц. Дячок Оксана

СВІТЛОВІ ЕФЕКТИ НА ПОЛОТНАХ ОЛЕКСАНДРА МУРАШКА

Відтворення освітлення середовища займає чільне місце у процесі створення живописного твору, адже світло є одним з основних засобів образотворчого мистецтва. Від того, як воно падає на предмет, залежить передача об'єму, фактури, форми об'єкта та глибини простору.

Актуальність її теми зумовлена маловивченістю технічних особливостей передачі сонячного світла на полотнах Олександра Мурашка.

Тема дослідження частково окреслена у статтях О. Мосендз, О. Жбанкової. Також деяка інформація міститься у Інтернет - джерелах. Проте, узагальнюючий аналіз світлових ефектів, як самостійного елемента в творах художника, не повною мірою висвітлений у мистецтвознавчій літературі.

Метою дослідження є виявлення основних технічних тенденцій живописного відтворення сонячного світла на полотнах Олександра Мурашка та їх узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Народився Олександр Мурашко у Києві в 1875 році. Одного з найвідоміших українських живописців кінця ХІХ – початку ХХ століття природа щедро обдарувала талантом, який він розвивав спершу, навчаючись у Вищому художньому училищі при Петербурзькій Академії, а згодом у якості студента в майстерні Іллі Рєпіна. О. Мурашко все своє недовге життя був у постійному пошуку нових творчих рішень. Вправляючись у багатьох західноєвропейських течіях, митець віднайшов свій власний стиль письма. Художник віддав всі свої старання, всю увагу проблемі передачі сонячного світла на полотні, йому вдалося досягнути грандіозного успіху в цьому, зумівши «засвітити» свої роботи.